

SPP136: Rodinná politika

syllabus kurzu pro jarní semestr 2010

Vyučující: Mgr. Ondřej Hora, Ph.D., Mgr. Blanka Plasová

Denní bakalářské studium oboru sociální práce a sociální politika

Povinně volitelný kurz

kreditová dotace: 4 kredity

Průběh kurzu: celkem 10 přednášek, 3 semináře

Ukončení: zápočet. zpracování seminární práce, prezentace, test (otevřené otázky).

Cíl předmětu: Cílem kurzu je seznámit studenty s tématem rodinné politiky, s jednotlivými oblastmi významnými pro rodinnou politiku a se současnými nástroji intervence v této oblasti. Kurz zahrnuje vymezení jednotlivých pojetí a aktérů rodinné politiky a současných proměn rodinného života. V rovině opatření diskutuje např. témata sociálních služeb, populační politiku, problematiku harmonizace pracovního a rodinného života, téma veřejné péče o děti, bytové politiky a dalších oblastí. Zvláštní důraz je v kurzu kladen na situaci v České republice.

Struktura témat:

1. Úvod, vymezení základních pojmů, typy rodinné politiky

Definice rodiny s ohledem na rodinnou politiku, různá pojetí a typy rodinné politiky, cíle a principy rodinné politiky, historický význam vzniku rodinné politiky a současný vývoj, rodinná politika v kontextu veřejných politik

2. Současné proměny rodinného života, jejich původ, formy, rozsah a význam pro rodinnou politiku

Demografický vývoj, chudoba v rodinách a dětská chudoba, problém sladění pracovního a rodinného života (péče o děti, seniory), formy soužití rodin, dělba práce v rodině, rodinné role, rozvodovost, bydlení

3. Role aktérů v rodinné politice

Stát, rodina, trh/zaměstnavatelé, neziskový sektor, principy sociální politiky a přerozdělení zodpovědnosti v rámci různých modelů rodinné politiky

4. Ochranná funkce rodinné politiky

Role rodinné politiky při ochraně rodin ve specifických situacích, cíle a principy dávkových systémů, představení klíčových nástrojů (např. rodičovský příspěvek), výše podpory, zacílení k rodinám, mezinárodní kontext. Specifické životní situace (narození, nemoc, úmrtí), boj proti dětské chudobě a sociálnímu vyloučení dětí, role vzdělávací politiky

5. Sociální služby určené rodinám

Systém sociálních služeb pro rodiny v České republice, význam, cíle, principy, nástroje, příklady dobré praxe sociálních služeb při práci s rodinami.

6. Populační politika

Populační politika jako součást rodinné politiky, legitimita populační politiky v soudobé společnosti, reprodukční strategie a vliv sociálních politik, mateřství a otcovství, kulturní kontext.

7. Rodinná politika ve vztahu k pracovnímu trhu a harmonizace pracovního a rodinného života

Pracovní právo, ochrana rodiny/členů rodiny na trhu práce, rozdíly v participaci mužů a žen na trhu práce, koncepty komodifikace/dekomodifikace, familialismus/defamilialismus, pojem harmonizace práce a rodiny, legitimita, aktéři, gender perspektiva a rovné příležitosti, propojení rodinné politiky a politiky trhu práce (cíle, principy, vývoj), nástroje harmonizace práce a rodiny a jejich legislativní ukotvení v ČR (možnosti a limity, efekty)

8. Veřejná péče o děti

Síť veřejné péče o děti v ČR, jejich cíle, principy, kvalita, dostupnost, pokrytí populace, legislativní ukotvení, historický vývoj, domácí vs. veřejná péče o děti, postoje rodin k zabezpečení vhodné péče o děti, postoje k využívání institucionální péče, financování, specifické problémy veřejné péče o děti, mezinárodní kontext

9. Péče o seniory a jiné závislé osoby v rodině i mimo rodinu, role rodinné politiky

Nástroje a opatření směřující k zajištění domácí či institucionální péče, síť veřejné péče o seniory a jiné osoby potřebující trvalou pomoc v České republice, cíle, principy, kvalita, dostupnost, pokrytí populace, legislativní ukotvení, postoje rodin k zabezpečení vhodné péče, financování, specifické problémy, mezinárodní kontext.

10. Rodina a bytová politika

Význam bytové politiky, cíle, principy, role bytové politiky v rodinné politice, nástroje bytové politiky vůči rodinám v ČR, současná situace, mezinárodní kontext

11. Seminář I.

Prezentace práce studentů, reflexe a diskuze

12. Seminář II.

Prezentace práce studentů, reflexe a diskuze

13. Přednáška pozvaného experta pracujícího v oblasti rodinné politiky

Doplňující literatura k tématům: P: = povinná literatura, D: = doporučená literatura

1. Úvod, vymezení základních pojmů, typy rodinné politiky

P: **Vojtěch Krebs a kolektiv** (2005). *Sociální politika*. Praha : ASPI, str. 269-279.

D: **Guo, Jing; Gilbert, Neil.** (2007). „Welfare state regimes and family policy: a longitudinal analysis“. *International Journal of Social Welfare* 2007:16: str. 307-313.

D: **Národní koncepce rodinné politiky:**

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/2125/koncepce_rodina.pdf>

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7958/Narodni_koncepce_podpory_rodin_s_detmi.pdf>

2. Současné proměny rodinného života, jejich původ, vznik a význam – související problémy

P: **Sirovátka, Tomáš** (2003). „Rodinné chování a rodinná politika v České republice“. In Petr Mareš, Tomáš Potočný (eds.). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal.

D: **Mareš, Petr** (2006). „Zaměstnání, rodina a děti v dynamice moderní společnosti“. In Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Boskovice: Albert., str. 19-54.

D: **Valentová, Marie** (2007). *Attitudes to Family Policy Arrangements in Relation to Attitudes to Family and division of Labour between Genders*. IRISS Working Paper Series, 2007-05

3. Role aktérů v rodinné politice

P: **Potůček, Martin** (1995). *Sociální politika*. Praha: SLON, str. 55-57.

P: **Potůček, Martin** (2005). *Účinná rodinná politika v měnícím se světě*. Příspěvek na mezinárodní konferenci „Rodina a rodičovství na prahu 21. století - podoba a proměny rodiny, partnerství a rodičovství v současné společnosti jako výzva pro politickou praxi“ konané ve dnech 10. a 11. listopadu 2005 v Praze.

D: Shirley L. Zimmermann (2001). *Family Policy. Constructed Solutions to Family Problems*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc str. 3-6, 187-189.

D: **Esping-Andersen, Gøsta** (1999). *Social Foundations of Postindustrial Economies*. New York: Oxford University Press, str. 33-72.

4. Ochranná funkce rodinné politiky, sociální dávky

P: **Sirovátka, Tomáš, Hora, Ondřej, Kofroň, Pavel** (2008) „Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice“. *Fórum sociální politiky*, roč. 2, č. 5, str. 2-8.

D: **Sirovátka, Tomáš** (2006). „Nová sociální rizika a sociální vyloučení jako výzva pro českou sociální politiku“. In Sirovátka, Tomáš (ed.) *Sociální vyloučení a sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí.

D: **Trbola, Robert; Sirovátka, Tomáš** (2006). *Efektivnost sociálních transferů při eliminaci chudoby v České republice*. Praha: VÚPSV, kapitola 1, str. 4-16.

5. Sociální služby určené rodinám

P: **Koldinská, Kristina** (2007). „Právní úprava sociálních služeb v evropských zemích.“ In Matoušek, Oldřich a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál.

D: **Bareš, Pavel** (2006). *Přiměřenost sociálních služeb aktuálním potřebám*, část A. Praha: VÚPSV, str. 7-22.

6. Populační politika (ČR v mezinárodním kontextu)

P: **Kocourková, Jiřina; Kučera, Milan; Loužek, Marek; Rabušic, Ladislav** (2002). „Propopulační politika – ano či ne?“. *Ekonomika, právo, politika* č. 21/2002. Praha: CEP-Centrum pro ekonomiku a politiku.

P: **Sirovátka, Tomáš** (2006). „Rodina a reprodukce versus zaměstnání a role sociální politiky“. In Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Boskovice: Albert, str. 77-112.

D: **Sexton, Sarah; Lohmann Larry; Hildyard, Nicholas** (2008). „Global population policy“. In Yeates, Nicola (ed). *Understanding Global Social Policy*. Bristol : Policy Press and the Social Policy Association. Str. 253 – 277.

D: **Možný, Ivo; Přidalová, Marie; Pakosta, Petr** (2008). *Declining Fertility in Europe and What Parenthood Means to the Czechs*. Brno : Masaryk University Press, 2008. Str. 63-108.

7. Rodinná politika ve vztahu k pracovnímu trhu a harmonizace práce a rodiny

P: Zákon č. 262/2006 Sb., **Zákoník práce** (ČÁST 1 Hlava IV: Rovné zacházení, zákaz diskriminace a důsledky porušení práv a povinností vyplývajících z pracovněprávních vztahů, ČÁST 2 Hlava 3 – 4 Změna a ukončení pracovního poměru; ČÁST 10 Hlava IV: Zvláštní pracovní podmínky některých zaměstnanců)

P: **Leitner, Sigrid** (2003). „Varieties of Familialism. Caring Function of the Family in Comparative Perspective“. *The Official Journal of the European Sociological Association. European Societies* 5 (4): str. 353-375.

P: **Bartáková, Helena** (2006). „Postavení žen na trhu práce v ČR a v dalších zemích EU“. In Sirovátka, Tomáš et al. *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Boskovice: Albert, str. 203-231.

P: **Kuchařová, Věra** (2005). *Strategie harmonizace rodiny a zaměstnání – možnosti voleb*. Prezentováno na konferenci „Rodina na prelome tisícročia“ ve dnech 16. – 17. května 2005 v Bratislavě.

P: **Maříková, Hana** (2002). „Problematická či chybějící opatření ke sladění práce a rodiny“. In: Čermáková, Marie et al. *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, str. 59 – 76.

D: **Křížková, Alena** (ed.); **Dudová, Radka; Hašková, Hana; Maříková, Hana** (2005). *Kombinace pracovního a rodinného života v ČR: politiky, čas, peníze a individuální, rodinné a firemní strategie*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR.

D: **Plasová, Blanka** (2008). „Strategie zaměstnavatelů v oblasti harmonizace práce a rodiny v kontextu strategií pracujících rodičů s dětmi“. In Sirovátka, Tomáš; Hora, Ondřej (eds.). (2008). *Rodiny, děti a zaměstnání v české společnosti*. Boskovice/Brno : František Šalé – Albert. str. 207-244

8. Veřejná péče o děti

P: **Kuchařová, Věra; Svobodová, Kamila**. (2006). *Sít zařízení denní péče o děti předškolního věku v ČR*. Praha: VÚPSV.

P: **Mahon, Rianne** (2002). Child Care: Toward What Kind of „Social Europe“? *Social Politics* 9 (3). Oxford University Press. Str. 343-379.

D: **Szelewa, Dorota; Polakowski Michal P.** (2008). Who cares? Changing patterns of childcare in Central and Eastern Europe. *Journal of European Social Policy* 18 (2): str. 115-131

D: **Kolářová, Jitka** (ed.) (2007). *Klíč k jeslím*. Praha: Gender studies.

D: **Šturma, Jaroslav; Vávrová, Jitka** (2004). *Slučitelnost rodiny a zaměstnání z perspektivy blaha dítěte*. Prezentováno na konferenci „Perspektivy rodinné politiky v ČR“ ve dnech 11.-12. listopadu 2004 v Praze.

9. Péče o staré a jiné závislé osoby v rodině i mimo rodinu

P: **Jabůrková, Milena; Mátl, Ondřej** (2007). „Shrnutí a analýza dostupné literatury v oblasti řízení kvality sociálních / zdravotních služeb pro seniory“ In *Kvalita péče o seniory: řízení kvality dlouhodobé péče v ČR*. Praha: Galén.

D: **Kubalčíková, Kateřina** (2006) „Sociální služby pro seniory a riziko sociální exkluze“ In Sirovátka, Tomáš (ed.) *Sociální vyloučení a sociální politika*. Brno: Masarykova univerzita, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. CD-ROM.

10. Rodina a bytová politika

P: **Lux, Martin** (2004). „Vybrané nástroje bytové politiky v českém prostředí“. In *Standardy bydlení 2003/04 : bytová politika v ČR : efektivněji a cíleněji*. Praha : Sociologický ústav Akademie věd České republiky.

D: **Ettlerová, Sylva; Matějková, Barbora; Paloncyová, Jana** (2003). „Počátek rodinného života s ohledem na bytovou situaci“ In Petr Mareš, Tomáš Potočný (eds.). *Modernizace a česká rodina*. Brno: Barrister & Principal.